

KOMPAS KINDER- EN JEUGD- PSYCHIATRIE

VOOR DE JEUGDZORG, POH-GGZ, BASIS-GGZ,
JEUGDGEZONDHEIDSZORG EN HET ONDERWIJS
OOK GESCHIKT VOOR OPVOEDERS!

FRITS BOER & FRANK VERHULST

© De Tijdstroom uitgeverij, 2014.
De auteursrechten berusten bij de auteurs.

Uitgegeven door

De Tijdstroom uitgeverij BV,
Postbus 775, 3500 AT Utrecht.
E-mail: info@tijdstroom.nl
Internet: www.tijdstroom.nl

Tekst

Frits Boer & Frank Verhulst

Ontwerp

PutGootink

Druk

Bariet

ISBN 978 90 5898 267 4
NUR 840

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaardt auteur(s) en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Waar dit mogelijk was, is aan auteursrechtelijke verplichtingen voldaan. Wij verzoeken eenieder die meent aanspraken te kunnen ontlenen aan in dit boek opgenomen teksten en afbeeldingen, zich in verbinding te stellen met de uitgever.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp. Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inleiding	6		
1 LEES EERST DE GEBRUIKS- AANWIJZING	9	5 ANDERE VEELGEBRUIKTE NAMEN VOOR PSYCHISCHE STOORNISSEN	65
2 HOE KRIJG JE EEN GOED BEELD VAN HET KIND, ZIJN PROBLEMEN EN DE OMGEVING?	17	1 ADD	66
3 PROBLEMEN WAARBIJ EEN PSYCHISCHE STOORNIS VERMOED KAN WORDEN	33	2 PDD-NOS	66
1 Inleiding	34	3 Asperger	66
2 Emoties	34	4 McDD	67
3 Gedrag	37	5 Faalangst	67
4 Denken	39	6 Hoogbegaafdheid	68
5 Waarneming	40	7 Hooggevoeligheid	68
6 Contact	40	8 Regulatiestoornissen (en Infant Mental Health)	69
7 Lichamelijke klachten	41	6 SPOEDEISENDE SITUATIES	73
8 Ontwikkeling	41	1 Suïcidaliteit	74
9 Psychische verschijnselen bij lichamelijke aandoeningen	42	2 Kindermishandeling	79
4 PSYCHISCHE STOORNISSEN BESCHREVEN IN DSM-5	49	3 Delier	81
1 ADHD	50	4 Manie	82
2 Angststoornissen	52	5 Onthouding of overdosering bij middelen	83
3 Anorexia nervosa	53	6 Psychose	85
4 Autismespectrumstoornis	54	7 Conversiestoornis	86
5 Borderline persoonlijkheidsstoornis	54	8 Schoolweigering	86
6 Depressie	55	7 WANNEER VERWIJZEN NAAR DE KJP?	89
7 Dwangstoornis (obsessieve- compulsieve stoornis)	56	8 TER INFORMATIE: WAT BIEDT DE KJP?	107
8 Gedragsstoornissen	57	Bijlagen	
9 Hechtingsstoornissen	57	1 Psychische stoornissen zoals beschreven in DSM-5	134
10 Psychosen	57	2 Dankwoord	185
11 Posttraumatische- stressstoornissen	58	3 Afkortingen	186
12 Somatisch-symptoomstoornissen en verwante stoornissen	59	Register	189
13 Ticstoornissen	60		
14 Overige stoornissen	60		

Als wij dertig jaar geleden vertelden wat ons beroep was, kinder- en jeugdpsychiater, leidde dat vaak tot verbaasd opgetrokken wenkbrauwen. Dat ook kinderen een psychiater nodig konden hebben leek vergezocht. Er is sindsdien veel gedaan aan voorlichting over ons vak aan huisartsen, leerkrachten, andere professionals en vooral ook ouders. Met zoveel succes dat de tienjarige kleinzoon van een van ons nu precies kan vertellen welke kinderen in zijn klas ADHD of autisme hebben. Veel mensen vinden dat we hierin als maatschappij zijn doorgeschoten. Van zo veel kinderen wordt gezegd dat zij een of andere stoornis hebben, dat je je kunt afvragen of er nog wel normale kinderen bestaan. Is het misschien zo dat wat vroeger gewoon een drukke jongen werd genoemd, een Pietje Bell, nu direct het etiket van een stoornis krijgt opgeplakt? En wat moeten we ervan vinden dat veel kinderen voor dit soort gedrag nu pillen slikken? Is het wel goed dat zoveel kinderen terechtkomen bij de jeugd-geestelijke-gezondheidszorg (jeugd-ggz) of kinder- en jeugdpsychiatrie?

Onze overheid vindt van niet en wil proberen de ogenschijnlijke explosie van psychische stoornissen bij kinderen terug te dringen, door te kijken of problemen niet vaker dichterbij huis kunnen worden opgelost. Er wordt gevraagd aan ouders en hun directe omgeving, aan scholen en aan de plaatselijke jeugdzorg om meer zelf te doen, voor de stap wordt gezet naar de gespecialiseerde hulp die de kinder- en jeugdpsychiatrie kan bieden. Een logische gedachte. Maar er schuilen ook gevaren.

Psychische stoornissen komen in allerlei variaties voor. Sommige kortdurend, andere lang. Sommige licht, andere ernstig. Wij vinden dat alleen kinderen met ernstige stoornissen bij de kinder- en jeugdpsychiatrie thuishoren. Maar het is niet makkelijk om zulke kinderen te onderscheiden van die met lichtere varianten. Vandaar dat wij een gevaar zien schuilen, namelijk dat zulke kinderen veel te lang in andere vormen van zorg worden gehouden en te laat of helemaal niet aankomen bij de kinder- en jeugdpsychiatrie, met als gevolg dat te lang gewacht wordt met de juiste behandeling. Er is nog een gevaar. Vanwege dat moeilijke onderscheid worden misschien juist andere kinderen verwezen die niet bij de kinder- en jeugdpsychiatrie thuishoren, met als gevolg dat relatief intensieve en dure hulp opgestart wordt voor kinderen die net zo goed met iets lichtere behandeling geholpen zijn.

Wij hebben dit kompas gemaakt om die twee gevaren zoveel mogelijk te bezweren. Wij willen mensen die beroepsmatig met kinderen te maken hebben, laten zien waar je op moet letten wanneer er een vermoeden van ernstige psychische problemen is. Hoe je de afweging maakt of je een kind zelf blijft volgen of in zorg neemt, dan wel of je de kinder- en jeugdpsychiatrie inschakelt.

Ook willen wij ouders die vermoeden dat er sprake is van ernstige psychische problemen bij hun kind, wegwijs maken zodat zij beter weten waar zij aan toe zijn als zij overwegen hulp te zoeken. In het volgende hoofdstuk vertellen wij hoe zij dit boek het best kunnen gebruiken.

De kinder- en jeugdpsychiatrie zelf kunnen we niet makkelijker maken dan zij is. Om in dat vak te mogen werken moet je heel wat opleiding en ervaring achter de rug hebben. Pilot of chirurg word je ook niet uit een boekje. Maar wij denken dat het wel mogelijk is verstandige mensen met hart voor kinderen te laten zien wanneer aan kinder- en jeugdpsychiatrie gedacht moet worden.

Ten slotte. Wanneer u al wat in dit boek gebladerd hebt, bent u vast ook lijstjes en rijtjes tegengekomen. Toch willen wij u dringend vragen te beginnen met het eerste hoofdstuk. Het grootste gevaar is namelijk dat mensen gedachteloos aan de slag gaan met afvinklijstjes. Dan weet je zeker dat kinderen verkeerd verwezen worden. In het eerste hoofdstuk vertellen wij hoe dit boek gebruikt moet worden.

Frits Boer & Frank Verhulst